

Vyšší odborná škola misijní a teologická v Kolíně

Michael Buban

2. ročník

Obor: 61–41–N/007 Misijní a teologická činnost

Evangelium apoštola Pavla v listu Římanům

Absolventská práce předložená k získání označení absolventa VOŠ

Diplomovaný specialista

zkráceně DiS.

Vedoucí práce: Vladimír Rafaj, M. A.

Schválil Mgr. Milan Buban, M. A. _____

ředitel školy

Dne _____

v Kolíně

Prohlašuji, že jsem tuto práci svedl samostatně, že jsem použil výhradně
uvedených pramenů a literatury.

V Kolíně dne 31. března 2011

Michael Buban

Děkuji především rodičům za hlubokou a bezpodmínečnou podporu.

Rovněž svému vedoucímu za jeho rozvahu a snášenlivost.

Děkuji svým souputníkům na cestě víry, s nimiž jsem na VOŠMT strávil báječné měsíce. I oni mne podněcují k pohybu myšlení.

A nade všechno děkuji Pánu Ježíši Kristu, že položil život doslova místo mne. Jemu náleží tato práce, v Něm budiž počátek i závěr všeho bádání.

Obsah

A. Na úvod	6
I. Zběžné předporozumění	6
II. Okolnosti listu	9
B. Bůh a svět (kapitoly 1–5)	10
I. Vstup (verše 1,1–15)	10
II. Zjevení spravedlnosti Boží (verše 1,16n)	11
a. Nestydím se za evangelium	11
Vycházka první, Osa víry	12
b. Spravedlnost pro každého, kdo věří	14
Vycházka druhá, Původ a zůstávání mravní normy	15
III. Nouze člověka (verše 1,18–3,20)	17
a. Pohanstvo (verše 1,18–32)	17
b. Mravouk (verše 2,1–16)	19
c. Žid (verše 2,17–3,8)	20
d. Na lidstvu je vina (verše 3,9–20)	21
IV. Nouze zaopatřená (verše 3,21–31)	22
V. Svědectví zákona (kapitola 4)	24
VI. Kristus, svět a smíření (kapitola 5)	27
a. Krize hodnot (verše 1–12)	27
b. Dvojí ztotožnění (verše 13–21)	29
Vycházka třetí, Dvě dřeva	30

C. Bůh a člověk (kapitoly 6–8)	32
I. Nežiji už já (kapitola 6)	32
a. Nové bytí (verše 1–14)	32
b. Nový pořádek (verše 15–23)	34
II. Hřích o sobě (kapitola 7)	35
a. Svoboda od zákona (verše 1–6)	35
b. Podvod hříchu (verše 7–13)	36
c. Zápas (verše 14–25)	37
Vycházka čtvrtá, O dvojakosti a o lásce	38
III. Živel Boží vůle (kapitola 8)	42
D. Vycházka na závěr	46
English summary	47
Bibliografie	48

A. Na úvod

očekávání mesiáše čili sebenazření židovské víry

I. Zběžné předporozumění

*Přestávám tomu všemu rozumět, jestliže nejsi Ty, Pane, svorníkem klenby
a společným měřítkem i smyslem jedněch i druhých.*

Antoine de Saint-Exupéry, Citadela (XCVIII)

V nejzazších předehrách evangelia stojí strom poznání dobrého a zlého, vedle něj první lidé a jejich hrozná pohroma – oddálení se Bohu. Tehdy vznikla alternativní časová linie, takže se nic ve své přirozenosti nezdá být tak, jak by být mělo, jak to měl Bůh v plánu. Avšak Bůh ve své bezčasé moudrosti promluvil do situace člověka, odpověděl na jeho nouzi a v Ježíši Kristu prolomil celou palčivou vzdálenost.

Bůh se pak skláněl v každém čase k těm, kteří nehleděli prospívat v beztak bezútěšném světě, ale vzhlíželi k nebi a hledali Boží vůli pro svěřený čas. Takto si počínali Boží lidé dávnověku a především Abraham, neboť vztah mezi ním a Bohem je příkladný nám i stovkám předchozích generací této rodiny víry, čili lidí krácejících Cestou spásy.

Boží moudrost je bezčasá a Jeho zjevení je postupné. Proto počínaje Abrahamem hovoříme o Božím smluvním lidu. Avšak Abraham neměl víru z Božího vyvolení, nýbrž Bůh vyvolil Abrahama v souladu s jeho vírou. Setkává se zde Boží bezčasá moudrost s posloupností času a výsledkem je fenomén známý v teologii jako svrchované vyvolení. Izrael nebyl smluvním lidem z kratochvíle Boží, ale proto, že Bůh našel zalíbení v jejich víře. A to vše pro odvěký Boží výnos: Spravedlivý z víry bude živ (Ř 1,17).

Proto dal Bůh zákon lidu Izraele, aby kontrastním prvkem ukázal na velikou nouzi lidstva. Aby se se obětmi připomínal hřích (Žd 10,3) a aby vyšla tak najevo

potřeba záchrany člověka, záchrany od sebe sama. Právě kvůli tomu bylo Izraelské náboženské povědomí prosyceno očekáváním Mesiáše, který vstoupí do zlořádu světa a stane se hlavou Božího lidu a úhelným kamenem víry.

V ideji očekávání rozeznávám, že Izraelská zbožnost sama sebe chápala jako zjevenou, dokonalou, avšak neúplnou, neboť měl přijít Mesiáš, aby se stal hlavou úhlu a pokryl smysl bohoslužby. Boží zjevení přijaté Izraelem nebylo uzavřené a smluvní lid Izrael na své Cestě ke spáse vyhlížel kupředu čili k Němu: K Počátku (J 1,3), ke klenbovému svorníku víry a ke konci všech věcí (Zj 22,13). A jejich naděje vešla ve skutečnost, neboť Bůh se sklonil ke člověku (Fp 2,6) a započítal do smluvního lidu ty, kteří jej přijali, stejně jako z něj vyřadil odmítnuvší (J 1,12 a Ř 11,16–24). Ježíš Kristus doplnil dosavadní zjevení a dokázal, že veškeré Boží zjevení k Němu směřuje a v Něm je shrnuto. On roztrhl napětí mezi zaslíbením a jeho naplněním, stal se novou žijící smlouvou a samotným středem myšlení života prvotní Církve¹.

On naplnil nevyhnutelný předpoklad dosavadního zjevení, když zcela zahladil bariéru mezi Bohem a člověkem. Právě proto je Spasitel všech, kteří v Něj složí víru, neboť smířil lidstvo s Bohem. Zvěst o Něm nejprve slyšeli ti, kdo očekávali, avšak bez výjimek i ti, kteří měl pocit, že by se bez Spasitele všechno dobře obešlo. Právě proto se narodil v Izraeli, který jako národ Spasitele očekával. Vždyť byl-li Izrael na Cestě spasení, odkud by snad mělo evangelium vykročit pro ztracené, kteří jej nehledali, než právě z této Cesty?

Původní tradice, rítus a symboly judaismu našly svůj konec v Ježíši Kristu, když je On jako původce převzal zpět a v sobě je odkázal svým následovníkům. Stal se nám chrámem (J 2,19–21) a obětí smíření (J 1,29). Jeho tělo nám je nekvašeným chlebem (Mk 14,22) a beránkem (1K 5,7) Paschy. On ručí šabat (Mk 2,27–28) a rozlišuje za nás čisté od nečistého² (Mk 7,1–23). Všechny tyto články víry původního Božího lidu jsou do jednoho sjednoceny ve víře v Krista, našeho Velekněze (Žd 4,14), neboť v Něm je jejich smysl a cíl a k Němu směřuje všechno

1 WILSON. s. 54

2 Tamt.

od desatera přes oběti až po svátky a zvyklosti. V tomto světle rozeznávám identitu svého vyznání, neboť jeho kořeny jsou v původní rodině víry. Vždyť Bůh můj je Bůh Abrahamův. Tak lze sledovat pozici Božího lidu na cestě spásy³.

A přesto (nebo právě proto) lze napříč Církví vysledovat širokou problematiku vztahu křesťanů a Židů, který kolísá v rozpětí nenávisti a choré fascinace židovstvím⁴. Je na nás však závazek výlučně křesťanského přístupu, jaký shledávám právě na životě a službě apoštola Pavla.

Izrael jako Boží smluvní lid je z pohledu poutníků ke spáse za obzorem za námi i za obzorem před námi, připraven jako Boží nástroj v Jeho eschatologických záměrech (Ř 11,15). A my dnes, podobně jako ti, kdo vyhlíželi Mesiáše, očekáváme radostně naplnění času, kdy Bůh přivede všechno na nebi i na zemi k jednotě v Kristu (Ef 1,10).

V eschatologickém Kristu Ježíši se totiž setkává nejen objektivní čas a prostor, že Kristus na konci času přijde a uchvátí prostor pro svou vládu, ale i život křesťana kráčejícího Cestou pravdy, vždyť *via est vita*. Kristus tedy nejenže zasahuje do všech úrovní, On je nadto spojuje. On je hlava veškerenstva a k němu se sbíhá všechno, co je.

3 THEOBALD. s. 27

4 BERDJAJEV. s. 80

„Vztah k Židům je pro křesťanského ducha vnitřní zkouškou, přičemž poddajnost a slabost křesťanů, která je zavedla do područí židovského ducha, stejně jako rasismus a antisemitismus vedoucí až k násilí, jsou známkou toho, že ve zkoušce neobstál. (...) Křesťané se musí k Židům chovat křesťansky.“

viz THEOBALD, citováno autorem předmluvy

II. Okolnosti listu

Apoštol Pavel se v zimě 57. či 58. roku po Kristu usebral k formulaci epištoly Římanům⁵ a vložil do ní nejpřísněji promyšlený produkt svého pětadvacetiletého zápasu o evangelium. Jeho cílem bylo umlčení pošťivačů (Ř 3,8 a 6,1n.15), usměrnění vývoje vztahů v kulturně rozmanité Církvi, a skrz to vše konečně nabytí příhodného misijního partnera jako základny pro jeho plánovaný misijní výpad do Hispánie (Ř 15,23n).

Apoštol proto hloubá nad důsledky kalvárie a uvádí je do přesně vymezených vztahů⁶, aby se všechny nitky seběhly zase zpět pod Kristův kříž.

Když si ho za textem listu kreslím, jak diktuje Terciovi text o spravedlnosti Boží a moci k nápravě člověka (Ř 1,16), nestřetávám sebejistého vědce, jako spíše užaslého badatele, drobnými doušky teprv poodhalivšího účinek Boží medicíny pro lidstvo.

Pavel výkladem intenzivně žije. A ne jakoby propadl sentimentálnímu rozechvění nad dojemným či esteticky uspokojivým příběhem, nýbrž hluboce, celým svým člověkem souzní s evangeliem a uvědomuje si jeho přesah do všech zákoutí fenoménu života a smrti, především pak ve vztahu k sobě samotnému.

Má naděje říká, že stejné evangelium platí právě dnes. A já jsem Pavlovým příkladem vyzýván, abych jej vnímal celou bytostí, abych zvěsti popřál sluchu a bytostně pak odpověděl. Taková je totiž Boží vůle, jak nám ji předal můj drahý bratr Pavel.

Nyní tedy přichází chvíle pro poněkud širší výhled nad celou tuto převzácnou epištolu. Pro pořádek dodávám, že se ve svém postupu přidržuji Českého ekumenického překladu, pokud není v závorkách souřadnic uvedeno jinak.

5 STAMPS. s. 1809

6 BRUCE. s. 39

B. Bůh a svět (kapitoly 1–5)

čili zjevení

I. Vstup (verše 1,1–15)

Evangelium, to je zaslíbená (v. 2) dobrá zpráva o Ježíši Kristu, právoplatná (v. 3) a vznešeně nadpřirozená (v. 4) ve svém předmětu i osobitosti (v. 16). Apoštol hovoří ke čtenářům znalým věci, nevysvětluje obsah dobré zprávy. A proto i mě pro účel vykládání nosí světlo zjištění, že Pavlovo evangelium nehovoří o ničem, než o Ježíši Kristu ukřižovaném (1K 1,23).

On je Pánem Církve (v. 4b). A právě proto se natřikrát povoláný apoštol (Damašek, Jeruzalém, Antiochie), domáhá v Římském sboru pozorného slyšení. Neboť evangelium, jež přeci Pavlovy Ježíš Kristus zjevil (Ga 1,11) a delegované autority Církve potvrdily (Ga 2,7 a 2Pt 3,16), zaujímá v křesťanstvu místo nanejvýš autoritativního učení.

Tu Pavel přáním milosti a pokoje zahajuje úsek námluv. Představuje se římským křesťanům jako apoštol laskavý, který stojí o obecnství se sborem. Římané jsou dle něj povoláni Ježíšem Kristem (v. 6), Bohem milováni, povoláni ke svatosti (v. 7) a jejich víra má nadto dobrou pověst napříč světem (v. 8). Pavel na ně pamatuje na modlitbách (v. 9) a nemůže se dočkat návštěvy (v. 10), kdy posilní své hostitele vírou a sám bude jejich vírou posilněn (v. 11.12). Vírou čili patřičnou odpovědí na dobrou zprávu o Ježíši Kristu.

Apoštol by býval rád – snad pro renomé římské víry – navštívil sbor již dříve, avšak jako Kristův otrok vyvolený ke zvěstování Božího evangelia (v. 1) nemohl s čistým svědomím vynechat svět mezi Římem a Antiochií. Neboť kromě Božího zjevení dostal do vínku i pokyn hlásat.

II. Zjevení spravedlnosti Boží (verše 1,16n)

a. Nestydím se za evangelium

Jak nemístná je s představa člověka zahanbeného pro víru v Ježíše. Žádný, kdo v Něho věří, přeci zahanben nebude (v. 9,33 a J 3,16). Navzdory tomu se apoštol odhodlal zdůraznit svou smělost a pevné přesvědčení, aby doložil svou pozici. Snad věděl, že jsme to právě my věřící, kdo se tak rádi snažíme ukázat se světu v dobrém světle. K tomu však evangelium neposlouží, neboť nás usvědčuje z hříchu a toho starého pozera přibíjí na kříž. Evangelium se neshoduje s žádnou kulturou ani světonázorem čili s žádným systémem hodnot, který člověku přidává či ubírá uznání na základě předepsaných kritérií. Vždyť právě toto činí zákonictví a jestliže evangelium něco není, pak není vodou na zákonický mlýn.

Je mnoho kultur s vícero způsoby myšlení. A každá kultura má svůj osobitý systém hodnot a měřítek čili světonázorový klíč, jímž se řídí při konfrontaci s novem. Každý systém hodnot je bezbožný, neboť se uzavírá Božímu vkladu, rovněž pyšný, neboť vede člověka k životu na vlastní pěst a nakonec scestný, neboť v důsledku své bezbožnosti nepřekročí svůj stín, takže neskýtá naději. Právě v tom je bezútěšnost světa, do níž evangelium promlouvá, že ať člověk mele pantem v libovolné míře, bez Božího spásného výnosu nevykročí z bídy a marnosti, nemá žádný objektivní základ svého bytí a nutně spěje do záhuby. Bytí je pro bezbožníka stav studený a zoufalý, neboť v přirozeném světě není nic, co by z bídné přirozenosti vykročilo. Ano, z té přirozenosti, co skýtá jen pud k smrti! Právě proto musí být v základě evangelia cosi mimo přirozenost, neboť přízemní klišé by přineslo jen další beznaděj v rámci světa. Avšak v evangeliu je člověk ze světa vykoupen, takže namísto staropřirozené smrti nabývá života věčného. A jestliže se vírou zná ke vznešené pravdě Boží, pak shlíží na přízemní věci světa z odlišné perspektivy. Avšak o tom později.

Co jsem řekl, opakuji: Člověk ve své pýše buduje systémy hodnot. A na základě

tohoto světonázorového klíče snaží se každé dveře odemknout. (Proto např. Židé vyhledávali zázračná znamení a Řekové moudrost, každý podle systému hodnot, jemuž se podřídil.) Apoštol však ví, že spásou člověka není ani moudrost, ani láska člověka, ani síla, ani moc, ani bohatství, pouze Kristus a to Kristus ukřižovaný (1K 1,22n a 2,1n).

Proto mívá obtíž člověk dvojaký. Chce držet krok se světem a žít zároveň v souhlasu s evangeliem podle Boží vůle. Ten sice ví o skále pohoršení, avšak v srdci se hanbí, pročez dobrou zprávu všelijak komolí a lavíruje kolem ní.

Avšak člověk vykoupený seznává, že evangelium je především moc k vysvobození ze světa jdoucího do záhuby i se všemi jeho okatými výbornostmi. Zlomený člověk volá k Bohu pod tíhou svých hříchů a nežne potlesk, jako jej sklízí lidé světa poddajní, neboť život podle Boží vůle je bezbožnému světu bláznovstvím. Avšak otroku Kristovu nejde o renomé (Ga 1,10) a člověk v Kristu, který v nitru nosí Ježíše (Ga 2,20), může směle zvolat: Nestydím se za evangelium⁷!

V tomto Pavlově výroku se míhá obsah jeho evangelia, vždyť právě Kristus ukřižovaný je kámen úrazu a skála pohoršení. Za Něj se apoštol v žádném případě nestydí, neboť právě On je předmět oné osobité spasitelné víry, čili Boží moci zjevené ke spasení pro každého, kdo staví na skále pohoršení. Čili věří.

VYCHÁZKA PRVNÍ, OSA VÍRY

Jsou různé způsoby bytí a různé úrovně porozumění fenoménu světa. Mé mentální a časové omezení mi brání porozumět Božím výnosům v jejich nadčasovém charakteru. Vím jen to, že Bůh přivedl všechno na nebi i na Zemi k jednotě v Kristu (Ef 1,10).

Jednota povstala smířením a smíření přinesla oběť na kříži (Ko 1,20). A ta je rovněž předmětem víry, jak jsem již dokázal a zjistil, že evangelium stojí zcela mimo systémy hodnot libovolného kulturního formátu.

⁷ SOUČEK. s. 9.

V tomto okamžiku myslím člověka, jak je konfrontován s evangeliem. Stojí před křížem, vidí ukřižovaného Ježíše a slyší zvěst o ospravedlnění na základě krve Beránka. Tehdy vrcholí činné kérygma čili doslova kruciální moment bytí člověka a osa víry, když stojí před Golgotou, kde je jeho starý člověk křižován s Ním a v Ném. Právě to je tzv. Skandalon, tedy kámen úrazu a skála pohoršení (Ř 9,32 a 1K 1,23), neboť tehdy je člověk buď pohoršen, nebo uvěří. Není jiný pád. Tento moment nutně odolá suverenitě hrdopýšků rádoby chápajících, neboť Boží láska se nazírá jako v zrcadle, jen v hádance (1K 13,12).

Úzkoprsý přirozený člověk si nechce dopřát toho, co mu trpící Bůh nabízí se zapřísaháním⁸ a člověk přirozeně rozumný žádá všeho jen s mírou, nechápe toto vyhocení situace. Je úplně vypjat pohledem na křižovaného Boha.

Nu a *ne quid nimis*⁹, ničeho příliš, praví člověk a nevěří. Neboť nepochopil, že extrémní situace vyžaduje extrémní odpověď. On je však hříšný až k smrti, Bohu daleko, ve smrtelném a smrtícím světě. A jestliže se pohoršil, pak nechápe krajnost své situace.

Tehdy učiní rozhodnutí, jež z eschatologického hlediska určí jeho bytí. Buď se rozhodne k životu v Kristu, nebo k záhubě mimo, neboť ve zmíněném hledisku člověk buď žije v Kristu, nebo není. Není žádná jiná volba, žádná šedá zóna mezi vírou a hříchem, když se člověk setká s Kristem ukřižovaným. Tehdy je mu představena Boží láska, která v jeho marném myšlení vytvoří svou tíhou i možnost pohoršení z extrému. Avšak tehdy a tehdy jen, tam u kříže, rozhodne se o bytí člověka.

Proto říkám, že Pán Ježíš Kristus ukřižovaný je klenbovým svorníkem všech věcí. Víím, že Bůh je svatý, oddělený od světa. A smířil-li Kristus svět s Bohem, pak je nám právě proto jako veškerý klíč. On udává, co je smířeno a co zas ne, tudíž co vůbec je a co vůbec není. Neboť Bůh dlí nad světem,

8 KIERKEGAARD. s. 185

9 Tamt. s. 185–6

tudíž není Bůh ve světě, nýbrž Bůh a svět. Proto je smíření ve vztahu k Bohu samo od sebe vztaženo na celý svět a právě proto je Kristus mírou všeho, aby člověk žil v Kristu. Vždyť dosud nežil.

Pro vnější zřetelnost svého dalšího postupu si neodpouštím poznámku, že se zmíněným, a doufám, že i objasněným Skandalonem, se setkávám vysloveně či samozřejmě během celého studia listu Římanům, neboť tento se zabývá ospravedlněním z víry a Skandalon je její osa. Proto cokoliv na víře stojí, na každé úrovni porozumění, vše se týká Skandalonu čili Krista ukřižovaného, jenž je podle Božího výnosu klenbovým svorníkem všech věcí.

b. Spravedlnost pro každého, kdo věří

Sám jsem zkusil a proto opět zdůrazňuji, že evangelium je především Boží moc¹⁰. Kristův kříž je mocí, jenž nás převádí od Adama ke Kristu¹¹, tou Boží všemocí, neboť Boží všemoc v nejvlastnějším slova smyslu působí v tomto díle¹² ke spasení každého, kdo věří: O nic méně pro Řeka a předně pro Žida, tolikrát povytce neúspěšně vyzývaného k poslušnosti evangeliu.

V sedmnáctém verši patřím pointu evangelia: Spravedlnost Boží. Právě to je na zvěsti dobré, že Božímu požadavku spravedlnosti bylo učiněno zadost v Kristově díle záchrany a naopak: že Kristus jako zvěstovatel Božího soudního výroku je zároveň i vykonavatelem tohoto všemocného spásného díla¹³. Bůh, aby zahladil všecko, co svědčilo proti mně, poslal svého vlastního Syna v těle, a přibil jej na kříž spolu s mým dlužním úpisem (Ř 8,3 a Ko 2,14). Já jsem byl shledán závadným a právem odsouzen k záhubě, avšak to, co na mě bylo nepřístojného, vzal Kristus na kříž, kde zemřel místo mě.

Doslova mohu říci, že spravedlnost Boží je zjevená ve smrti Ježíše Krista na kříži. Právě proto je kříž osa víry. V žádném jiném předmětu víry se Boží moc nenalézá,

10 SOUČEK. s. 9

11 NEE. s. 33

12 BARTH. s. 20

13 Tamt. s. 21

neboť víra o sobě není spasitelný úkon a Boží moc zachraňuje člověka pouze v evangeliu, kde je zjevená.

Apoštol dobře věděl o veliké nouzi lidstva a o potřebě nápravy. Ne tak ví tento svět. Je proto zapotřebí hlubšího porozumění všeobecnému soudu v rámci zjevené spravedlnosti Boží.

VYCHÁZKA DRUHÁ, PŮVOD A ZŮSTÁVÁNÍ MRAVNÍ NORMY

Bůh je živý. On je naprostá osobnost, přesahuje časoprostor. Jeho vůle je absolutní, neměnná, rýsovaná přesně ve všech ohledech každé úrovně. Nemohu a nechci dokázat, že Bůh je bytost polidsku morální sám v sobě, neboť člověčí mravnost není svatost.

Avšak morálka zde je. A na jejím základě stojí odsouzení člověka, byť je základ tohoto odsouzení poněkud hlubší...

Strom poznání dobrého a zlého sám o sobě neukazuje na jsoucnost morálky v ráji, naopak čteme, že první lidstvo dobré a zlé neznalo (Gn 3,5). Ten klíčový strom byl tuctový a neměl žádnou zvláštní moc a poznání dobrého a zlého jako všeobecně platné měřítko čili morálka, povstalo jednoduše při popření Boží vůle.

Když se totiž Adamem zastoupený svět (Gn 1,28) rozešel s Bohem, byl od Něj oddálen a naopak: Bůh se stal světu svatým. Tehdy se bez přímého Božího přičinění událo toto:

1. Svět eschatologicky zahynul (Gn 3,3), neboť v Bohu byl jeho život. Bůh miluje a není lhostejný k lidské malevolenci, proto plane Jeho hněv. Řekneš mi: To Bůh odsoudil svět, proklel Adama v prach země (Gn 3,19). Avšak vzpomeň si na Boha dechem oživujícího (Gn 2,7). Proto ti říkám, že Bůh v momentě pádu nevynešl nad člověkem nejmenšího soudu a smrt k prachu je jen závěr nepřátelského odtažení člověka, který mu Bůh ve svém zármutku oznamoval. Neboť právě z Boha byl Adamův dech. Z Boha, od něhož se odvrátil.

2. Zrodila se všeobecná mravní norma, neboť osobitý Bůh se setkal se světem. Je to přeci Bůh, kdo obepíná svět, nikoli svět Boha, protože se osobitost Boží stala světu normou a naopak: Norma povstala na základě Boží vůle. Je-li přeci Bůh svatý celou svou osobností, jakože jistě je, pak při Jeho střetu se světem nutně vznikne svědomí a morálka, neboť svědomí je tam, kde se Bůh setkává s člověkem a všeobecná norma tam, kde se setkávají Bůh a svět¹⁴, neboť Bůh je klenbovým svorníkem všech věcí. Toto nutně vede k hříchům člověka, neboť lidská vůle není shodná s vůlí Boží a lidská osobnost není osobnosti Boží rovná.

(Právě v tomto tkvěla lež Satanova, neboť člověk Bohu nikdy rovný nebyl, ani nebude. Není to jeho určení, podstata Boží a lidská se neshoduje a nikdy se shodovat neměla.)

Jestliže je tedy člověk cosi jiného, než Bůh, pak je i jeho vůle odlišná. A je-li člověk nesvatý čili odlišný v pozici svého bytí, pak je jeho vůle Bohu nutně protivná. Tak to bude i s jeho skutky, které budou odporovat univerzální morálce Pavlovi známé jako zákon.

Na mou protivnou vůli odpověděl Kristův kříž¹⁵, když jsem na něm v Kristu zemřel a na mé odporné činy zas Kristova krev, když smyla mé hříchy¹⁶.
Za to patří Bohu můj nesmírný dík.

14 SMOLÍK. s. 57

15 NEE. s. 30

16 Tamt. s. 12

III. Nouze člověka (verše 1,18–3,20)

Víme dobře, já i apoštol, že Boží odezvou na extrémní nepřátelství člověka je hněv milujícího Boha. To člověk popřel vůli svého Stvořitele a uzavřel se tak v propastné nouzi, v nesmírné potřebě navrácení k životu. Bůh se mu zjevuje ve stvoření (v. 20), v přirozené mravnosti (v. 2,14), ve svědomí (v. 2,15) a Židům v písemném zjevení jménem Tóra. A přesto tak málo lidí rozeznává to naléhavé poselství, které ostatně nalézáme napříč Písmem: Člověče, ty potřebuješ Krista!

Ve třech následujících oddílech se proto Pavel zabývá nejprve pohanstvem (Ř 1,18–32) zaměňvším stvoření za stvořitele, nato poučováním moralistou a nakonec Židem, který staví ospravedlnění na své obřízce, na pokrevní příslušnosti ke smluvnímu lidu a na činění zákonného požadavku. Každý z nich se mýlí v nevěře čili neochotě vydat se Bohu do rukou a nechat Boha činit všecko před ním a místo něj. Každý z nich se chce uplatnit ve své vlastní moudrosti, v osobním světonázorovém klíči, jímž všecko dokáže patřičně odsoudit či obhájit podle vlastní potřeby¹⁷. Ale v jejich výmyslech není Boží moc ke spasení, ať jsou o nich přesvědčeni libovolnou vírou. To evangelium odpovídá na velikou nouzi lidstva, neboť hřích pohltit svět nehledě na jeho odmlouvavé žvástání, neboť nic není, jak by mělo být. A nikdo kromě Pána Ježíše Krista nemůže překročit bolestnou vzdálenost mezi člověkem a Bohem. Právě proto podniká apoštol pokus o otřesení samospravedlivosti dotyčného lidstva.

a. Pohanstvo (verše 1,18–32)

Verše 19–21 hovoří o Božím zjevení v přírodě. Zde je hrozba nedorozumění. Proto zdůrazňují, že apoštol v žádném případě nenaznačuje právoplatnost pohanických náboženství, jakoby v nich právem uchopili Boží zjevení a jakoby pak jejich víra platila. Neboť vím, že Boží moc ke spasení se zjevuje právě a pouze v evangeliu o Ježíši Kristu. Ano, o tom Ježíši, nositeli jediného jména pod nebem, v němž docházím spasení (Sk 4,12). Proto říkám, že vposledku zde Pavel píše

¹⁷ SOUČEK. s. 11

o zjevení jména Ježíš: Jména obžaloby pohanů, které vylučuje výmluvu¹⁸.

Víra v jediného Boha přeci pohanské kultury předcházela. Tyto pak z Noemovské víry nepocházejí a musely ji tudíž zavrhnout, popřít dobré vědomí i všechny přirozené důkazy včetně osobního i obecného svědomí. Museli si vyrobit modly a podřídít se jim. Tak vskutku tu pravdu o Bohu¹⁹ (v. 18.25) potlačili, že se odvrátili od dostupného zjevení²⁰.

Nemá toto být pro milujícího Boha dobrým podnětem k hněvu? Jistě má a také je! A jsou to oni, kdo se mají stydět, apoštol nikoli²¹. Vždyť skrze evangelium jsou pohané před Bohem zbaveni výmluv a pokud jednají proti svému lepšímu svědomí, nemohou se vymlouvat ani na neznalost²².

Vidím tedy, že nepravostí pohanů není v první řadě neřest nebo omyl, avšak to lesklé, co pohané mají, čím se chlubí – čili své náboženství, v němž zaměňují stvoření se Stvořitelem (v. 23). Ohavné modly přeci stávají v čele a jsou strkány do popředí a považovány za úhelný kámen kultury, ba naneštějí jím jsou! Evangelium však hovoří jasně a je-li něco skutečně bezbožného, odkud neexistuje most k evangeliu, pak právě z pohanských kultů ne!²³.

Právě modloslužba – vzpurná záměna mezi stvořením a Stvořitelem – je příčinou všeho dalšího hříchu, neboť člověk je v ní ponechán Bohem napospas (v. 24). To je de facto jediná Boží odplata za hřích, že se zatracení ze své vymožené svobody opravdu potěší²⁴. A Bůh již neodpovídá na jejich nouzi, neboť je ve své lásce nechal napospas²⁵ (v. 24.26.28) pro jejich krásný, zbožný hřích, jež je ve své nádheře podstatou nemravnosti a rozkladu jednotlivce i společnosti²⁶. Jak hrozný je

18 BARTH. s. 27

19 BRUCE. s. 79

20 Tamt. s. 77

21 BARTH. s. 24

22 Tamt. s. 27

23 Tamt. s. 28

24 LEWIS. s. 103

„Navždy se těší strašlivé svobodě, kterou si vymohly, a jsou tudíž samy sobě otroky, zatímco ti požehnaní, kteří jsou navždy poslušní a navěky se podrobují, se až do věčnosti stávají stále svobodnějšími.“

25 BRUCE. s. 80

26 SOUČEK. s. 11

to trest ví jen apoštol a vykoupení.

Nyní vidím postmoderní společnost. Ve svém pábení odmítá modly, avšak uctívá sebe sama v člověku. Pozoruji, že nemravnost a rouhání je nejméně takové, jako to tanoucí na mysli Pavlově, neboť lidé doufají v člověka a spoléhají na něj. To je ten slavný humanismus a filantropie bez Boha. Nad ctitelem lidí je však kletba jeho omylu (Jer 17,5) a v chloubě tluchubů není ani láska, Boží moc.

b. Mravouk (verše 2,1–16)

Není bez výhrady zřetelné, ke kterému sudiči Pavel v tomto oddíle hovoří. V souvislosti s předchozí pasáží to mohl být mravouk z pohanů stejně jako to mohl být židovský kritik s ohledem na verš 17 a následující. Avšak kdokoli to je, dle zjištění předchozí pasáže jistě má poznání pravého Boha! Proto bylo Pavlovo rozhořčení tak prudké, že mu písař Tercius sotva stačil²⁷. Vždyť inkriminovaný výtečník dobře ví, co se nesluší, avšak místo aby se sklonil před Bohem v pokání, staví své dobrozdání o sobě samém na vlastním řebříčku hodnot. Bez boží pomoci v drzém odmlouvání láme přívětivé Boží srdce (v. 4).

A pozérům apoštol nepřiznává nic, neboť dobře ví, že Bůh nic nedbá o člověčí fasády, o všelijaké přetvářky, o krasozbožnost a vnější výtečnost. On nikomu nestrání (v. 11). Neboť člověk hledí na to co má před očima, avšak Hospodin hledí skrze masky na srdce²⁸ (1S 16,7).

Proto je omyl mravouka především v odmítnutí pokání. On „pohrdá bohatstvím Boží dobroty“ a „střádá Boží hněv“, neboť svůj hřích nenechal přibít na kříž. Vždyť hřích umírá v pokání, umírá na kříži a kdo se odmítá kát, odmítá milost²⁹, neboť nevzal v úvahu, že v evangeliu Bůh všecky uzavřel pod neposlušnost kvůli svému slitování (v. 11,32), a že pokání je věřícímu životní styl³⁰ a láska k Bohu.

V druhé části oddílu se apoštol přesouvá k náročnější látce. Co si počne člověk,

27 BRUCE. s. 82

28 BARTH. s. 31

29 Tamt. s. 32

30 RAFAJ, Vladimír. Pokání jako způsob života. Weblog autora [online]. 1. 12. 2009, [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW:

<<http://vladorafaj.blogspot.com/2009/12/pokani-jako-zpusob-zivota.html>>.

jemuž Boží zjevení není dostupné? S otázkou člověka pod zákonem se vyrovná později, člověku bez zákona odpovídá zde (v. 14nn).

Neboť každý člověk v srdci ví, co je dobré a zlé (v. 15). A znát Boží soudy není moje věc. On však zkoumá člověka v jeho nejvnitřnější bytosti (Ž 139). Jak by se potom Bůh mohl ve svém soudu tít? Podle evangelia a podle svědomí člověka bude soudit svět (v. 15.16).

c. Žid (verše 2,17–3,8)

Pak se Pavel obrací k činiteli zákona. Jemu stěží dokáže hrubé hříchy naznačené v první kapitole³¹ a přesto ani on nemá žádný legitimní základ své spravedlnosti: Jednak pro své hříchy (v. 21nn), na něž v této pasáži svítí, za druhé pro svůj hřích čili pro své bytí mimo Boha, dále rovněž zaostřené.

Uvědomuji si: Jestliže Kristus zemřel podle Boží vůle a člověk má být podle stejné vůle ospravedlněn z milosti, potom ten, kdo se snaží plnit zákon mimo Krista, jistě jej nenaplní ani kdyby dodržel všecka přikázání (což se mimo naivitu fantazie nestane), neboť zákon je záznam Boží vůle, pročež nutně vede ke Kristu³².

Proto praví-li apoštol, že neobřezaný bude soudcem nad obřezaným činitelem zákona, myslí tím věřícího, který se ve svém ospravedlnění chopil jediného legitimního způsobu evangelia. Chopil se moci Kristovy krve. Tu zjišťuji, že zákon o sobě není a podle dalšího textu ani nebyval legitimní cestou spravedlnosti. Neboť vím, že každý, kdo vynáší soud, odsuzuje sám sebe, když sám činí totéž: Porušuje Boží vůli (v. 2,1). A ve dvojitém sebeklamu je Žid, co si myslí, že Boží vůli zná (v. 2,18).

Pavel jistě nechce říci, že znamení Boží smlouvy jsou bezcenná. Židům bylo přeci svěřeno písemné zjevení, čili proroci a zákon. A to všecko ukazuje na Krista! Smlouva zákona a obřizky trvá i přes nevěrnost účastníka smlouvy, neboť právě k tomu tato smlouva je, aby se ukázalo, že Bůh je spravedlivý a každý člověk

31 BARTH. s. 30

32 STAMPS. s. 1815.

lhář³³. V samotném evangeliu se zákon jako soudce setkává se světem a před Bohem mu svědčí úplnou vinu³⁴. Právě to je zjištění čtvrtého verše, v jehož světle padá námitka následujícího čtyřverší..

d. Na lidstvu je vina (verše 3,9–20)

Mám za to, že vším, co Bůh kdy učinil nebo vyřkl, vzkazuje člověku: Človče, beze mne zahyneš, proto se navrať zpět. Toto vzkázal člověku i skrze zákon. Tento je jakoby kontrastní prvek, jehož úlohou je uvědomit člověka o jeho smrtelné nouzi. Bůh je především dobrý Bůh. On miluje svět, ten nesmírně hříšný a protivný svět, jak také od desátého do osmnáctého verše čtu. Tento svět se rozešel s Boží vůlí. Proto vznikl zákon a na jeho základě je celý svět beznadějně usvědčený z viny před Bohem. Každá ústa jsou zacpána (v. 19), každá námitka umlčena. Ze zákona totiž pochází poznání hříchu a právě proto zákon není a nemůže být objektivním základem mého obstarávání před Bohem. Vždyť měřítkem zákona není ideální člověk, ale vzdálenost Boha od lidí zvaná svatost.

33 SOUČEK. s. 15

34 BARTH. s. 39

IV. Nouze zaopatřená (verše 3,21–31)

Velkou potřebu lidstva naplnil Bůh v Ježíši Kristu. On se přidal na stranu lidí, překročil propast mezi Bohem a člověkem a vytvořil člověku možnost žít podle původního Božího plánu spravedlnosti i v mantinelech nepříznivého kurzu světa. Děje se tak, pokud člověk věří (v. 22).

Víme, že Bůh dal Mojžíšovi zákon, aby osvětlil nouzi člověka. Tato nouze se odrážela při smírcích obětech: O Dni smíření se obětí zvířete bez hany uskutečňoval předobraz oběti Kristovy. Tyto oběti samy o sobě, každoročně znovu a znovu přinášené, nikdy nemohly obětujícího skutečně očistit. Ba naopak, oběti se hřích doznával a připomínal, aby potřeba lidstva vyšla najevo a aby se vědělo, že přijde kdosi, kdo se stane klenbovým svorníkem doznávání vin a zajistí platnost kýženého odpuštění. Klenbovým svorníkem se stal Ježíš Kristus³⁵ (Žd 10,1–10).

Pojem „smírná oběť“ ve v. 25 je připomenutím starozákonního obětního systému, zvláště pak příkrovu schrány úmluvy, nad nímž se zjevoval sám Hospodin (Lv 16,2). Slovo, které se zde překládá jako „smírná oběť“ (řec. hilastherion), se v listu Židům (v. 9,5) překládá jako „slitovnice“³⁶. Tato zřejmá souvislost pod zorným úhlem evangelia říká: Slitovnice čili příkrov schrány čili smírná oběť je Boží pozice, v níž přijímá oběť a tedy odpouští hřích. Avšak na kříži je Bůh a oběť jedno, proto i Boží pozice a smírná oběť jsou v Kristu totožné, neboť Bůh ve své podstatě přijal sám sebe, když na slitovnici položil svůj život.

Proto si mne nežádej, budeš-li mudrovat o krvi našeho ukřižovaného Pána jako o kvantitativně zmnožené krvi oběti, která svou hodnotou vyvažuje hřích jako krev jiného dobytka. Neboť krev Beránka, to není náhradní penále za hřích, ale milost, která celou tu bohapustou sféru hříchu a smrti pokrývá nevyčerpatelným zdrojem života. Na kříži se totiž ukázalo Boží bezčasé rozhodnutí, že On člověka miluje navzdory nepřátelství. A skrze Krista se toto rozhodnutí plní ve světě.

35 STAMPS. článek DEN SMÍŘENÍ, s. 203

36 LASLEY. s. 179

Takto prokázal Bůh svou spravedlnost, tu z verše 1,16: Spásnou obětí Krista Ježíše na kříži. Tím zjevením Boží všemoci k proměně životů.

A tu výtku Boží nespravedlnosti, jež mohla být nasnadě, obrátil Bůh v opak, když na kříži svou spravedlnost potvrdil tím, že vzal na sebe smrt čili konec mého hříchu³⁷.

Vidím tedy spolu s apoštolem, že spravedlivý Bůh navzdory své spravedlnosti neopustil člověka. A právě proto je ve jménu Immanuel odpověď na mou nouzi. Odpověď úplná a přímá, když se deus ex caelos jako příslovečný *deus ex machina* nezvaný a bez důvodu objevuje a završuje dějinné drama nesmírně slavným, naprostým a pohoršlivě nevzhledným řešením: Ve své lásce prolévá svou krev za mé hříchy a umírá na kříži doslova místo mne, za můj lidský, palčivý, rajský, křiklavý hřích, že jsem se rozešel se životem v Bohu³⁸.

Tu pozoruji změnu, že věřící není před Boží soudní stolicí ospravedlněn až na konci své pouti, jako tomu bylo–nebylo při ospravedlnění ze skutků, avšak přímo na jejím začátku při vyznání víry³⁹. Proto na tomto základě milosti mohu přistoupit k Bohu na místě odloučeném od světa, ve Svatyni svatých (Žd 4,16). Na základě jisté a platné krve Kristovy mohu směle pokládat existenční propast mezi mnou a Bohem za přemostěnou bez ohledu na své lepší či horší skutky⁴⁰.

Proto je je všecka chloubka úplně lichá a bez důvodu. Víra totiž není žádný zvláštní úkon hodný lepšího zdání, ale jednoduchý postoj otevřeného srdce před Bohem⁴¹. Nic k tomu nemohu přidat, ani z toho vzít, neboť to zkrátka platí, se mnou jako beze mne. Tak praví víra⁴² právě proto, že zákon potvrzuje (v. 31).

37 SOUČEK. s. 18

38 BRUCE. s. 96

39 Tamt. s. 97

40 NEE. s. 15

41 BRUCE. s. 101

42 SOUČEK. s. 19

V. Svědectví zákona (kapitola 4)

A platí to i naopak: Zákon svědčí o víře, jak říká příběh Abrahamův. On na Boží pokyn vyšel ze svého rodiště (Gn 12,4). A již v Cháranu obdržel zaslíbení, že mu Hospodin dopřeje potomstvo a skrze něj že požehná všechny národy (Gn 12,2n). Proto říkám, že víra nesvědčila v Abrahamův prospěch jen při ospravedlnění, ale i při vyvolení. Neboť pokud by Abraham nevěřil, jak by se Boží zaslíbení naplnilo? A rovněž: Jaký jiný důvod by Hospodin k vyvolení Abrama měl, než jeho víru?

Apoštol dementuje předně pověru činitelů zákona. Samo Písmo, ta Tóra, od níž se mohlo očekávat, že každého uvrhne v poslušnost zákonu, tato Tóra Hospodinova svědčí předně o víře, jak v ní rovněž čtu (Gn 15,6). Abraham totiž, jsa prohlášen za spravedlivého, neučinil tehdy žádný skutek zákona, jímž by se mohl přihlásit ke spravedlnosti jako ke své mzdě (v. 4). Ba naopak, právě on je ten bezbožník pátého verše. Víím přeci, že Abrahamův otec sloužil cizím bohům (Joz 24,2) a dopouštěl se tak toho hříchu první kapitoly: Ano, toho hříchu, za nějž Bůh nechává člověka napospas (v. 1,24)! Mohl být Abraham na počátku své cesty víry někdo jiný, než bezbožník?

Nu a tento Abram, ten neobřezaný Abram (v. 9), uvěřil Hospodinovi a nastolil tak bezděky precedent Božího jednání s člověkem pro všechno lidstvo⁴³. A jestliže obřízka neměla s ospravedlněním co dělat, tím menší roli sehrál zákon Mojžíšův⁴⁴. Spravedlnost Abrahamova proto nemohla mít objektivní základ v zákoně, a ani zaslíbení Boží nemělo jiný základ, než spravedlnost, a to tu z víry (v. 13). Tu se ukazuje úplná absurdita spoléhání na zákon. Vždyť právě tím se víra zbavuje svého spasitelného smyslu, což působí zánik zaslíbení (v. 14). Neboť zákon sebou zaslíbení nenese a bez víry přináší dokonce Boží hněv (v. 15).

Činěním zákona člověk nikdy nevyrovná debet, dluh k smrti je mimo Boha bezedný. Byl jediný skutek jediného muže, který jej pohltil: Kristův kříž. Tam je přibitý můj dluh (Ko 2,14). Avšak plněním zákona se nikdy nemohu povznést

43 BRUCE. s. 109

44 Tamt. s. 108

do kladných čísel, aby mi Bůh řekl: Počítám tě za spravedlivého, neboť jsi splácel dostatečně. To Ježíš Kristus zacpal svým životem díru v mé duši, odkud prechal život, takže již nejsem pod nulou a mohu směle vyhlížet slavnou budoucnost s Ním, s Duchem svatým! Tu vidím, že spravedlnost z víry je dar, nezasloužené odpuštění a milost Boží⁴⁵.

Abraham viděl, že nic viditelného nenasvědčuje byt' brzkému byt' pozdějšímu naplnění Božího zaslíbení. Avšak navzdory všem nepříznivým okolnostem převážila v jeho nitru jistota o Božím slibu nad přirozeným předpokladem, že už nebude mít dítě⁴⁶. Neznal zákon, neměl znamení na těle. On pouze věřil Bohu (Žd 11,1). A tak se tento neobřezanec Abram stal otcem všech, kdo jsou podle jeho příkladu ospravedlňováni vírou: Mnohých národů podle víry, kterou jsme nyní přijali i my, jako jeho potomci a příslušníci rodiny zaslíbení.

Synem Abrahamovými jsem jako ten, kdo věřím jako on⁴⁷, kdo se raduji spolu s ním, že jsem viděl světlo a slávu Kristova dne (J 8,56), že když jsem býval mrtvý, obživil mne Bůh (srv. 5,8 s 4,17) a povolal mne do života (v. 6,13).

Řekneš mi: Kristus přemostil propast. Dobrá. Ta zde ale byla dávno před Kristem a všichni, kdo tehdy žili, museli v překonávání této propasti pomoci sami! Nebo zemřel Kristus nadarmo? Já však vím, že Abraham byl ospravedlněn tak jako já, neboť Kristus Ježíš je klenbovým svorníkem všech věcí napříč dějinami. Proto říkám, že Abrahamovy hříchy byly na kříž přibity stejně jako hříchy všech, kdo ve víře uchopili jediný únosný postoj před Bohem⁴⁸. Nebyl mu snad Kristus zaslíben v Izákovi, v jeho potomku⁴⁹?

Tu mi řekneš: Bůh má dvě ruce. Jednu spravedlivou, trestající a druhou láskyplnou, která tě od spravedlnosti chrání. A budeš mi tak tvrdit, že Bůh si protiřečí. Odpovím ti: U Boha není konfliktu mezi spravedlností a láskou, neboť Bůh ve své lásce netouží po ničem, než aby mu člověk byl blíž. Vždyť právě

45 SOUČEK. s. 22

46 BRUCE. s. 112

47 SOUČEK. s. 22

48 BARTH. s. 48

49 Tamt. s. 51

blízkost Bohu je věčným smyslem bytí člověka (J 17,3). On není nasmrt
spravedlivý, ale nasmrt miluje. Proto vím, že spravedlnost, od níž mne Bůh
ochraňuje, není ta Jeho, ale ta moje, kterou jsem sám na sobě vykonal, když jsem
se s Bohem rozešel. Je to zákon smrti, který říká, že mimo Boha není život, neboť
pouze v Bohu život je. A že mimo Boha není dobro, a jen On je dobrý Bůh.

VI. Kristus, svět a smíření (kapitola 5)

Jako již vyšlo najevo ospravedlnění z milosti, tak se i zde, v páté kapitole, plně ukáže Boží plán: On chce spasit člověka podle svého dávného výnosu (Gn 3,15).

a. Krize hodnot (verše 1–12)

Ten Ježíš Kristus, ručitel spásy naší i Abrahamovy⁵⁰, je předmětem naší víry. Nyní tedy, pokud jsme uvěřili v Pána Ježíše, pak se naší Hlavou vskutku stal, což znamená, že Bůh při pohledu na nás již nepatří hříšníka, ale našeho Pána Ježíše. Toto je milost Páně, v níž stojím (v. 2), takže Bůh na mě neshledává mé zlé činy, ani nemoudrost, ani nepřátelské citové rozpoložení, ani žádnou jinou stránku mé zavrženíhodné osobnosti, ale Ježíše Krista. Neboť mám pokoj s Bohem pouze vírou v Něj (srv. Ga 2,20). Tak se zjevená spravedlnost Boží skrze víru v Ježíše stává spravedlností mou. Můj svatý Bůh se již nehněvá a já mohu jistě tvrdit, že mám naději podílu na Boží slávě (v. 1).

Nalezl jsem nevyřčenou, avšak hlubokou obavu mezi druhým a třetím veršem: Představu zklamání naděje, v níž jsem nejubožejší ze všech lidí (1K 15,19). A obávat se tak mohu, neboť evangelium je příkře odmítáno posměváčkem a bijcem⁵¹. A Boží jméno je v posměchu mezi národy (v. 2,24) a námaha nevydává výnos (Ab 3,17) a duše se rmoutí v hluchém čekání na Boha (Ž 42,6). Mé soužení mi ukrádá jistotu, že Bůh stojí při mně tak, jak stojí při člověku v Kristu.

Naopak uvažuje apoštol ve své první odpovědi na mou obavu: Vždyť naději mi právě obtíž křesťanského života dosvědčuje, neboť jeho snášení je vytrvalost a já mám jako osvědčený vytrvalec důvod k pevnější a pevnější jistotě, že pointa mého životního přesvědčení není lichá. Vždyť to, že jsem ochoten snášet rány s odpuštěním, značí přidanou hodnotu, hlubokou a zjevnou, značí Ducha Božího.

Jinými slovy zde Pavel píše: Jestliže jsi takto vytrvalý v neschůdném životě pro Krista, jak by mohla být tvá naděje marná? Vždyť co jiného působí tu lásku

50 Tamt.

51 BRUCE. s. 114

k bijcům (2K 11,24–27), kterou v srdci nosíš, než Duch samotného Boha? A která jiná láska, než ta Boží, je tak podivuhodná a nadlidská, že míří ke svému nepříteli, jímž jsi ty sám kdysi byl (v. 6nn)? Je to sám Duch, kdo tobě věřícímu vkládá Boží lásku do srdce a dosvědčuje ti tak tvou identitu v Kristu.

Tu odpovídá podruhé: Jestliže jsi ospravedlněn díky Kristově smrti, když jsi býval Bohu protivný, jakpak by sis měl zoufat nyní, když Ježíš žije (v. 9.10)? Takto jsi došel chlouby v Bohu, v Boží slávě. Až ve světle osmé kapitoly plně pochopím tento existenciální zápas a vítězství, neboť tato pasáž děj osmé kapitoly předesílá. Již nyní však vím o chloubě v Bohu skrze mého Pána Ježíše Krista, neboť jsem s Otcem smířený. A volám k Němu Abba (v. 8,15)! To je má chlouba, má výsada a útěcha. Zjevuje mi to Duch, vždyť cítím v srdci lásku k nepřítelům a pokoj s Bohem.

Taková je dvojí odpověď na pochybnost. Avšak na vzdálenějším pozadí je cosi nezodpovězeného. Je to motiv k formulaci prvních osmi veršů v souvislosti vyprázdnění chlouby zákoníka (v. 3,27).

Vím, že starý Pavel se skrze zákon snažil přistoupit k Bohu. V Ježíši Kristu proto přišel o své postavení ve svém systému hodnot, neboť zákon pro něj již neskýtal možnost sebeuplatnění a on měl proto důvod pochybnosti o své vlastní identitě. Neboť mimo zákonictví v Kristu odložené nenalezl metr své chlouby. Tímto zápasem na pozadí tohoto úseku mi apoštol naznačuje, že člověk se ve svém starém způsobu myšlení vůbec nechce vzdát svého zákona jako světonázorového klíče, jímž by rád vše zamykal a odemykal podle vlastní vůle.

Avšak v Kristu se apoštol setkává s Boží láskou. A proto sice nemá oporu ve vnějším systému hodnot (v. 3), ale odvrací od něj zrak a obrací se do svého nitra, kde nalézá Boží darovanou lásku (v. 4). V evangeliu nemám právo na žádné sebeurčení, mé já už nežije. A v Kristu není žádného metru jakým mi byl zákon, když mi na základě mého výkonu přidával hodnotu. Nalézám však uvnitř sebe cosi nečekaného. Setkávám se tam s milostí, co přikryla i mne. Hostím v srdci Boží lásku a právě ona určuje mou hodnotu před Bohem: Hodnotu Božího dítěte.

Proto se apoštol vrátí k jádru vztahu lidstva s Bohem, aby rozdíl mezi životem v Kristu a smrtí mimo Něj vyšel najevo ještě zřetelněji.

b. Dvojitá ztotožnění (verše 13–21)

Ve druhé vycházce jsem již dostatečně popsal to, co spolu s apoštolem znova opakuji: První lidstvo se zprotivilo Boží vůli, tudíž se vzdálilo od Boha a proto zemřelo (v. 12) napříč prostorem i časem, neboť zlovolná protivnost Bohu je totéž co zákon hříchu a smrti⁵².

Nyní však, příchodem toho předpovězeného (v. 14), nastává dvojitá děj ztotožnění: V tom prvním Adam hřeší a všechno lidstvo skrze něj umírá. V tom druhém Kristus umírá a všechno lidstvo v závislosti na poslušnosti evangeliu žije nebo hyne skrze Jeho vzkříšení (2K 5,14).

Tento hřích se bez zákona nezapočítává (v. 13), avšak prokazatelně platí. Důkazem je skutečná smrt (v. 14). Ona mne uvědomuje o při světa s Bohem, neboť v Bohu je život a mimo Něj ne.

Díky zákonu hřích vychází na světlo⁵³ a stává se vědomým a houževnatějším⁵⁴. Zákon ale neříká více, než: Hle, jsi ve veliké nouzi, vždyť nedokážeš mít pokoj s Bohem, ač jej velmi chceš. Nu a nejzávažnější na tom všem je právě to, že člověk není v nouzi kvůli zákonu a kvůli Bohu už vůbec ne.

Ale skrze Ježíše Krista se v člověku uskutečňuje vítězství nad hříchem a smrtí. V Něm je nám darována milost (v. 18nn) jako existenční pořádek obecnství s Bohem⁵⁵, aby kontrovala pořádek hříchu.

Avšak jestliže jsou v všichni v Adamovi hříšní a všichni v Kristu spravedliví, pak póly nejsou ekvivalentní. Neboť v hříchu Adamově je mrtvo celé hřešící lidstvo. Tak se rozmnožil hřích lidstva počtem lidí a hřích člověka počtem vin. Zdalipak tedy není milost Boží mnohonásobně mocnější hříchu, jestliže smrt jednoho toliko všecek vyrovná? Právě o tom Pavel hovoří, že milost je platnější, než hřích, neboť

52 SOUČEK. s. 26

53 BRUCE. s. 121

54 SOUČEK. s. 26

55 SOUČEK. s. 26

hřích je z lidí a milost z Boha, který přebývá nad světem (v. 15n). Nejde tu o přírodní zákon kosmické mechaniky, který káže rovnováhu, neboť rovnováha není mezi dobrem a zlem, ale v Bohu⁵⁶. (Rovnováha není pnutí, ale pokoj.) Vždyť tím, kdo vynáší soudní výnosy, je stále pouze Bůh a proto ani v případě kříže nehovořím o vyvážení, ale o triumfu zdánlivě druhého nad prvním⁵⁷.

VYCHÁZKA TŘETÍ, DVĚ DŘEVA

V dějinách lidstva (potažmo v dějinách spásy) registrujeme dva momenty s mimořádně závažným dopadem na situaci člověka a prostor jeho svobodné volby povahy jeho vztahu s Bohem. Prvním z nich je košť ovoce stromu poznání, druhým je spásné prolití Kristovy krve na golgotském kříži. Oba momenty sdílejí podobné okolnosti, oba jsou klíčovými mezníky, jejichž význam proniká kosmos, lidstvo, národy i bytí jednotlivce samotného.

Pro záměr této úvahy se soustředím na pohled člověka:

1. Člověk vidí strom poznání. Zná Boží výnos, avšak eventuálně mu nerozumí a ve své pýše mu nepřikládá váhu, (je tudíž pohoršen, viz Vycházka první). Strom poznání, toto první dřevo, stalo se mu kamenem úrazu. Jak ve své pýše pohrdá, protiví se Božím výnosu a odvrací se od Boha, neboť nevěří. A jelikož jen v Bohu je život, dopadne na hrdopýška jediný možný následek: smrt.
2. Pak vidí člověk kříž a na něm Spasitele. Byl mu sdělen Boží výnos, že kříž je Cesta k Bohu, on však nevzhledný kříž nepřijímá, neví o své nouzi, a toto druhé dřevo stává se mu kamenem úrazu. Jak ve své pýše pohrdá, podléhá pokušení neuvěřit výnosu Boha, který milostí prohlašuje člověka za spravedlivého. Obzvláště zde vidím, že nevěra, to je odvrácení se od Boha. A protože jen v Bohu je život, obdrží hrdopýšek svůj žold: smrt.

Obě situace položily člověku otázku, zda se přiblíží Bohu, nebo bude žít

56 BARTH. s. 60

57 Tamt.

život sám pro sebe a za sebe. V obou případech je člověk pohoršen nad tím, čemu měl věřit: že Bůh se nemýlí a že absence souvislosti stromu či kříže se vším světem neznačí chybu. Vždyť právě to je pohoršení ve své podstatě:

Člověk nerozumí vynesnému omezení, jemuž měl rozumět jako dokonalosti v rámci zastřené leč spolehlivého plánu Božího. Neboť pýcha chce umlčet všechno, co hovoří spolu s ní. Chce mít nade vším kontrolu. Právě proto je to nenávisť k Bohu počátek pohoršení čili nevěry čili hříchu.

Proto dím: Já sám vše vidím jako v zrcadle, jen v hádance (1K 13,12). Denně čelím pokušení nedověry a podléhávám mu. A nyní již vidím, že jako se pýcha stala v ráji pohoršením a pohoršení hříchem, tak se i pýcha stává nevěrou a nevěra hříchem v každé chvíli života.

V případě prvního i druhého dřeva jsem shledal úraz, pohoršení, hřích i smrt, všechno kvůli pýše člověka: Pokušení „být jako Bůh“ a přistoupit k prvnímu dřevu i pokušení „nevzdat Bohu čest“ a nepřistoupit k dřevu druhému. První pokušení se uplatnilo prvním hříchem a druhé pokušení je každodenní zápas všech, kdo znají evangelium. Nevěřícího, aby přijal a věřícího, aby vytrval: To je aby neustále věřil v kříž, věřil Kristu, že zemřel na kříži doslova místo něj a že právě on je vírou uveden do toho nového existenčního pořádku milosti (v. 21). Proto se spoléhám na neviditelné v trpělivém očekávání, abych uzřel tvář v tvář a naplnil tak smysl věčného života (srv. 1K 13,12 s Jan 17,3).

C. Bůh a člověk (kapitoly 6–8)

čili vztah

I. Nežiji už já (kapitola 6)

a. Nové bytí (verše 1–14)

Tatáž scéna, která byla v páté kapitole vylíčena na úrovni všekosmické, se nyní odehrává bytostně. Vždyť právě tam slaví Ježíš Kristus triumf nad smrtí, v nitru toho, kdo nepochybuje tak, jako ten postaru smýšlející člověk na začátku šesté kapitoly (v. 1), ale spolu s apoštolem ví: Jsem mrtev hříchu (v. 2), neboť Ježíš zemřel doslova místo mne.

Pokud by Kristus byl přišel jen zalátat nezdobu Adamovské situace⁵⁸, pak by byly výtky k Boží spravedlnosti na místě. Neboť již vím, že člověka nelze spasit jako takového. Jeho vlak je tuze hybný a koleje zhouby si již položil sám, když se rozešel se Životem. To je rovněž výnos kříže: Všechn starý pořádek čili všecko mimo Krista musí zemřít⁵⁹. A tak jsem i já člověk podstoupil smrt (v. 2), a to v Pánu Ježíši Kristu. On ji vzal na sebe. A stejně jak jsem s Kristem zemřel, tak jsem s ním i z mrtvých vstal, znovu jsem se narodil (srv. v. 5 s J 3,3). Ne obřadem křtu, ale skrze víru: Jednak z vody, když jsem v pokání přijal rozsudek smrti a rovněž z Ducha, když jsem se přiznal k milosti Boží skrze Ježíše a vykročil tak na cestu nového života (v. 3n).

Nu a jestliže je mé staré já mrtvé, pak na mě není nic, co by mohlo hřešit. Jako věřící jsem sice podrobně seznával obtíže zápasu s hříchem a přišel pak až na pokraj prohry, ale v Duchu svatém jsem porozuměl své smrti a náhle bylo nabíledni, že hřích je ten tam, neboť hříšný člověk je mrtvý, přibitý na kříž (v. 6) a

58 NEE. s. 68

59 Tamt. s. 65

on proto hřešit nejenže nesmí a nechce, ale skutečně nemusí. Klíčem je tedy procitnutí do této reality skrze Boží zjevení⁶⁰ (srv. Mt 16,17 s Ef 1,17–18). Toto není žádný dodatek evangelia, ani méně závažná periferní oblast, ale právě jádro a počátek, neboť já věřím v Ježíše Krista ukřižovaného, že zemřel na kříži doslova místo mě⁶¹ (Ga 2,20). Jej vírou přijímám se vším důsledkem, který On přináší: Že jsem ve starém pořádku hříchu a smrti zemřel a žiji nyní Bohu ve vzkříšení Ježíšově (v. 4).

On mne již osvobodil, Bůh to již učinil (v. 7). A já neprosím Boha, aby mne umrtvil, ani jakoby nedoufám, že se to někdy stane, ale radostně vyznávám, že Bůh to již udělal⁶². To není úsilí mé autosugesce, je to empirický fakt doložený životy myriád těch, kdo zakusili moc ke spasení, moc měnící životy⁶³ (v. 1,16). Měním-li se tedy pod mocí evangelia, pak se mohu domnívat, že jsem skutečně na cestě nového života. A naopak: Nemá-li ten nechápavec z prvního verše zkušenost s posvěcením, neměl by doufat ve své bytí v Kristu⁶⁴.

Proto nežiji už já, mou smrt dosvědčuje kříž. Tam zůstal usvědčen a přibit ten muž, ano ten muž hodný smrti. Proto je chybné mé tušení, že Bůh mne bude činit silnějším, abych přemáhal hřích. Neboť hřích je mrtev právě tehdy, když jsem mrtev já, když jsem nasmrt sláb⁶⁵.

Tak jsem rovněž seznal nejtěžší pokušení k hříchu právě když jsem byl hotov svou vůlí poroučet bouři a elán ze mne tryskal do všech stran. Zdál jsem se tehdy bezpečný sám v sobě, silný jako Atlas, už už podchytit nebeskou klenbu. A právě tehdy se ozval hřích, neboť roste-li má vlastní životní vůle, pak roste sama vůle hříchu. A hřích byl chromý, když já byl zlomený a slabý, když jsem si uvědomoval svou nouzi. Neboť hora se do moře nevrhá vůlí, ale vírou, která opodstatňuje mou smrt⁶⁶.

60 NEE. s. 46

61 BRUCE. s. 129

62 NEE. s. 49

63 BRUCE. s. 133

64 Tamt. s. 135

65 NEE. s. 38

66 Tamt. s. 61

Nu a jestliže je mé staré já mrtvé, pak na mě není nic, co by mohlo zemřít, neboť jsem živý v Ježíši Kristu vzkříšeném (v. 8), jak říká prázdný hrob. V Ježíši Kristu jsem vším, čím jsem a každá skutečnost mého bytí je v Něm zaručená.

b. Nový pořádek (verše 15–23)

Věcná struktura šesté kapitoly připomíná cosi známého: Jestliže se prvním hříchem skrze Adama změnilo bytí lidstva k smrti a hřích se stal všeobecným smrtelným pořádkem (v. 5,17), pak je mým posvěcením skrze Krista Ježíše (v. 1–14) nade mnou nastolen pořádek spravedlnosti⁶⁷ (v. 15–23).

Pozoruji nyní druhý apel proti tomu výtečníkovi prvního verše, co je dalek umírání, avšak hotov hřešit. V Pavlově druhé výtce totiž stojí i výzva: Jako jsi byl hříchem zavázán smrti, tak jsi nyní milostí zavázán Bohu (srv. v. 23 s v. 16–19). Tvá svoboda nového života, kterou se tak oháníš, človíčku, není zbraň tvé svévole. Je to svoboda od hříchu, co je k té tvé hurá-svobodě od spravedlnosti úplně opačná (v. 20). Nenech se proto splést, vždyť jsem ti již dokázal, že hřích je k smrti (v. 21), avšak milostí darovaná spravedlnost je k životu (v. 22). Totiž právě ten lákavý hřích, s nímž se tvůj starý člověk tak ochotně paktoval, právě ten tě zotročoval a naopak: Právě poddanost Boží, pro niž musíš umírat, právě ta je ti svobodou.

Milost přeci není možnost uplatnění tvé vlastní vůle⁶⁸, nýbrž toliko kýžená svoboda nebýt již sám sebou, nebýt víc otrokem zla. Jaké štěstí v Kristu mám, že nemusím naslouchat svým někdejšími pudům, že jsem od nich svobodný! Neboť svoboda tkví v umrtvování vášní, ne v eskalaci pudů. Ona ze své podstaty přeci roste přeci z odhození břemen; a nabírání přítěže proto není svoboda, nýbrž hloupost, kterou apoštol v této kapitole hubí nadvakrát. A snad by ani nemusel, kdyby nebylo v lidech sebevražedné touhy po svobodě smrti.

67 BARTH. s. 63

68 SOUČEK. s. 29

II. Hřích o sobě (kapitola 7)

a. Svoboda od zákona (verše 1–6)

Otázka hřichu je komplexní a palčivá, když neustále doléhá na zápasícího. Proto apoštol říká: Jestliže jsi zemřel sám sobě, nehleď na zákon.

V bývalém existenčním pořádku čili za starého života jsem býval zavázán svému smluvnímu protějšku (v. 1–4). Byl jsem jím určován, on mi říkal, čím nejsem a nemohu být. Byl to svatý zákon, ten platný Boží mustr, podle něhož jsem se nemohl skloňovat, nemohl jsem se v něm harmonicky uskutečnit, neboť jsem vůči němu byl ze své podstaty protilehlý, byl jsem hříšný. Neboť hřích není z porušení zákona, to zákon následuje za hříchem, aby pravdivě obkreslil jeho obrys. Je proto pravdivý a dobrý, ukazuje na Boha. A jako takový byl dán, aby obtáhl palčivou vzdálenost Boha a člověka, aby ukázal Boží svatost a lidskou zvrácenost, neboť jestliže obtáhl Boha, obtáhl i svět v jeho nesvatosti. Já hříšník jsem jednoduše nemohl tuto přísnou čáru překročit a navrátit se k Bohu. Tak ve mne týmž zákonem, který u Boha znamená život, povstal zákon hřichu a smrti, neboť jsem byl vně Boha (v. 5) a cokoli jsem učinil, učinil jsem v hřichu. Zákon o sobě nezabíjí, to omyl mého způsobu myšlení v něm nalézá smrt, neboť v něm chce uplatnit sebe samého, chce na vlastní pěst uchopit chloubu v plnění zákonného požadavku. Avšak zákon je člověku nehostinný živel. A proto ačkoli je zákon pravdivý a dobrý, rozmnožuje zlo a smrt⁶⁹. Není to jeho účel, on objasňuje Boží vůli! A právě proto, že tak činí, budí hřích.

Avšak v Kristu jsem mrtev tomu starému pořádku, v němž zákon platil za čáru mezi mnou a Bohem (v. 6). Jsem odečten z těch, kdo jsou proti a polarita mého vztahu se zákonem se obrátila, neboť Bůh Ježíš Kristus je nyní se mnou. Ne proto, že by zemřel svatý zákon, ale proto, že jsem zemřel já jemu. Já jsem vskutku ten, kdo je přibitý na kříži skrze Ježíše Krista. Neboť ačkoli ze zákona nebude nikdo ospravedlněn (v. 3,20), pranic z něho nepomine (Mt 5,18).

69 SOUČEK. s. 31

Nyní tedy znovu opakuji: Jako ten dávno zahynuvší spolu se světem čili jako příslušník bývalého pořádku nemohl jsem činit nic než svou vlastní vůli. A nemohl jsem naplnit zákon, neboť má vůle byla ze své podstaty Boží vůli protivná. Avšak zákon právě Boží vůli je, neboť vznikl, když se Bůh setkal se světem, jenž se od Něj odvrátil (viz Vycházka druhá).

Proto jsem nemohl jinak než hřešit, mé protizákonné vášně mne stahovaly hloub do smrtelného víru svévole (v. 5). Pak jsem ale uvěřil v Ježíše, že zemřel na kříži doslova místo mne. Tu přestala platit ta zákonitost, co mi kázala hřešit a povstala zákonitost nová: Naplňovat Boží vůli životem v Kristu⁷⁰ (v. 4.6). Ano, náš nový smluvní partner Ježíš není ve srovnání se zákonem o nic méně náročný. Avšak všechny své požadavky v nás sám naplní⁷¹ (srv. Mt 5,21–48 s Ga 2,20 s Fp 2,13).

b. Podvod hříchu (verše 7–13)

Tu vychází plně najevo, proč je svobody od zákona zapotřebí, neboť právě svatý zákon jako kontrastní prvek podněcuje můj hřích (v. 7). Bez platné mravní normy nemá hřích zastání (v. 8). Avšak stalo se, že to svaté a dobré uzavřelo mne člověka mimo ráj v ukrutném sevření hříchu a smrti (v. 9nn). Proto znám-li zákon, jistě budu v pokušení stát se přestupníkem a jistě se jím stanu.

Neboť mé pokušení a klamstvo hříchu začíná poněkud hlouběji v mém nitru. Tam bydlí cosi, co odmlouvá Bohu a hledá nezávislost⁷². Tak i v zákoně ji hledá, chce se to ospravedlnit po svém. A v samospravedlivosti číhá ono políčení hříchu, když mi našeptává hadovská slova, že budu jako Bůh⁷³ (Gn 3,5). Takto mne pudil sám hřích k paradoxnímu dodržování svatého zákona v nesvatých intencích, a přikázání života tudíž v mém případě Božího nepřítele napomohlo k smrti (v. 11nn). Láká totiž právě k tomu, co je zákonu in natura protivné: Dosáhnout bezhříšnosti vlastní dobrotou⁷⁴. Toto je omyl zákoníků a rovněž důvod toho, že litera zákona zvetšela (v. 6, KMS).

70 BARTH. s. 76

71 NEE. s. 118

72 BRUCE. s. 145

73 BARTH. s. 80

74 Tamt.

c. Zápas (verše 14–25)

Pak apoštol mění tón. A jaké překvapení to je, když na místo toho pokoušeného a podvedeného hříšníka pod zákonem staví sám sebe! (Vskutku sebe, křesťana⁷⁵!) Jak to, že se nad ním po přeslavném posvěcení skrze Kristův kříž znova míhá stín hříchu a on – byť znovuzrozený – je zahrán do úzkých?

Je to proto, že můj hřích je ještě hlubší a to, co chce Bohu odmítnout, já stále mám. Můj hřích chce navzdory novému životu Ducha pohrdat Boží milostí (srv. Ga 2,21) a opět smýšlet tak, jako u prvního dřeva⁷⁶. Chce být neposlušný Božimu evangeliu a urvat si kus života na vlastní pěst. Tímto štváčem je v Pavlově terminologii tělo (srv. v. 18, KMS), které se s chutí otvírá tyranii hříchu⁷⁷ a já, pokud bych stále nosil na srdci a na paměti, že jsem hříchu skutečně a definitivně mrtev, nemusel bych tento zápas vést⁷⁸.

Duchovní realitu ovšem tělo neregistruje a má paměť zahálí, když nechávám rašit své ambice, své představy o životě, když mé tělesné smýšlení sílí a roste do rádoby bohubilé formy a když zaměňuji chození Duchem s kříšením starého sebe sama. Avšak život podle mých vlastních představ je Bohu odporný a mě se ve svých koncích zohavuje též, takže volám spolu s apoštolem: Nenávidím své vlastní skutky (v. 15).

(Neboť právě to je neposlušnost a čin nenávisť vůči Bohu, když se sápu po tom, co Bůh chce být a činit místo mě a pro mě⁷⁹, když odmítám svou úlohu Božího dítěte a chci být na vlastní pěst jako On, jak jsem to učinil v ráji.)

Nastokrát mohu přitakat zákonu (v. 14a.16b.22) a nikdy mu nedostojím pro hřích, co ve mně přebývá (v. 14–20). Neboť je již nasnadě, že svědectví zákona míří proti mně tak jako je mé tělo ovládané hříchem a priori proti zákonu (v. 21.23). Tato palčivá a aktuální skutečnost pochází z všeobecného rozchodu člověka s Bohem a není jiné cesty, než cesty návratu, neboť jen v Bohu je život.

75 BRUCE. s. 146

76 NEE. s. 113

77 BRUCE. s. 145

78 NEE. s. 111

79 BARTH. s. 79

Jestliže se však přece dám cestou činění zákona, potvrdím svou neposlušnost dvojnásobně. Jednou v nespolehání na Boha a podruhé v nedostání zákonnému požadavku. Je to proto, že svatý zákon mým bohaprázdným tělesným ambicím nenahrává a rovněž proto, že jsem sám v sobě hříchu zaprodán.

V kurzu spásy mi proto nezbyvá, než zvolat „bídny já člověk“ a s hlubokou chválou⁸⁰ vyznat, že mé odsouzení mizí pouze v Kristu Ježíši (v. 8,1).

Řekneš mi: Hledáš hlubších příčin člověčí neposlušnosti, ale hřích je prvoplánově neposlušnost zákonu. Odpovím ti: Se svobodou a hříchem to není tak, jako když dítěti řekneš „sem nechod“ či „toto neber“ a ono přece půjde a přece vezme. Jde zde o cosi hlubšího, neboť dítě v srdci nesouhlasí s příkázáním radostně, jako apoštolův precedent, ale má ho za přítěž. Kdežto člověk s Božím zákonem radostně souhlasí a přesto činí to, s čím nesouhlasí. Proto hřích není prvoplánově neposlušnost zákonu, je to prosazování vlastní vůle (v. 8,5n) v barvách zákona, který právě svévoli zakazuje, pročež s ním sebestředník nikdy nebude v souladu (v. 8,7n). V následující kapitole vyjde význam sedmé kapitoly najevo ještě zřetelněji.

VYCHÁZKA ČTVRTÁ, O DVOJAKOSTI A O LÁSCE

Na vznešené úrovni porozumění není žádný dualismus dobra a zla, ani jiný systém hodnot, jen blízkost a vzdálenost Boží. Přísná bipolarita libovolného systému hodnot činí z Boha rukojmího proti-boha. Avšak ten, který je, stojí vně těchto okolností, neboť existence není dvojrozměrná a způsob Boží přesahuje představivost geometrie, jakož i fanatismus černobílých pravd.

Proto vím, že diferenciaci dobra a zla není podstatná jako láska je, neboť nejkritičtější je přítomnost Boží. Kontrast zákona člověku nutí strukturu, láska jako vůle ke změně činí de facto totéž. Ptáš se proto: K čemu distinkce?

A já ti říkám, že zákon-kontrast nyní stojí sám o sobě. On býval výrok Boží a sděloval člověku: Člověče, pojď ke mě, neboť ve mě je tvůj život. Avšak lidský způsob myšlení vyložil: Svůj život povedu sám o sobě v rámci svého nazírání hodnot zákona. Proto rozlišuji. Původní Boží výrok stále hřmí nad

80 SOUČEK. s. 32

světem, zatímco opačná a přízemní lidská interpretace vychází z jeho způsobu myšlení a předpokládá uchopitelný systém hodnot. Toť jeho omyl.

Omyl pochopitelný, neboť kontrast vskutku je, diferenciaci dobra a zla platí a původ zákona je u Boha. Omyl tristní, neboť zákon není cesta k Bohu a člověk v něm jen platí sám za sebe, za svůj obrys, aby byl sám sebou, svobodný v nebytí, čím chce být. Avšak v zajetí kontrastu může být nanejvýš sám sebou (mravně neurčitým), nebo démonem (ztělesněním zla), každopádně otrokem, nic víc. Toť rovněž smýšlení těla. Nechceš ze svého způsobu myšlení vyjít, je ti drahý. Jsi hrdý na svou pozici dvourozměrné skvrny na plátně světa, pečuješ o svou existenci v rámci systému hodnot. Avšak Bůh je nad světem, Jeho intence je bytí a bytí je v Bohu, vně něj nikoli. Vidím, jak v jedné ruce třímáš touhu uskutečnit se ve svých měřítkách a Boží gró jménem zákon ve druhé. Jenže jako tvůj systém hodnot je pro tebe Boží vůle nedostižná. Ne proto, že Bůh žádá něco zoufale nezvladatelného, ale proto, že ty sám ji zoufale nechceš naplnit. A závada je v tobě, človíčku, žeš miloval sám sebe a chtěl ses mít sám.

Ano, je na světě vada: Ten starý pyšný had, co ti říká, abys' byl roven Bohu. Proto buduješ svůj život na hlučných jistotách opomíje cosi tichého a mocného. A tak nemiluješ. A chováš zášť v srdci kamenném, samospravedlivě samovzdálený od Boha, zabředlý ve vášních tvého těla a ztracený ve světě. Do této bídy jsi nebyl uvržen: Bídný je způsob tvého myšlení.

Myslel sis, že člověk je sumou toho, co ve světě zanechá, že je spíše otisk ve vosku světa. Láska ale říká: Jsi vnitřní bytost, bydlíš ve svých útrokách. A nestavíš svůj život na tom, co je vně, ale na tom, co je uvnitř tebe. A co postavíš uvnitř, jeví se i navenek. Ty nejsi znak pečetě ve vosku, jsi knot k zažehnutí. Láskou se uskutečníš jako světlo svíce, násilím pečetě nikoli. Mnoho je otisků ve vosku – otisků hrubých, co zápasí o místo k životu, a protiřečí si pro svou plytkost. Ale ty vzplaň a hoř. Neboť vosk neodolá

plameni a knot jednou zažehnutý věčně hoří v Boží komnatě. Tak se láskou vnutíš světu bez násilí. A shoří vosk, shoří otisky. Avšak ty se uskutečníš jako plamen Boží.

Tajemný budeš světu, proto ti neporozumí. Ty jej stravuješ a on pod tebou taje, ty jsi jiné podstaty. Zjevný budeš Bohu, Otcí tvého plamene. Potom budeš Boží dítě, žes' víc než vosk – žes' plamen.

Mým pravým cílem člověka, chtěným a promyšleným, je přiblížit se k Bohu, nikoli formovat se v mantinelech vrozené situace. Již mne omrzela tato fraška. Nechci být míč v soupeření dobra a zla, ani bílé pole šachovnice, kterému dávají barvu a tvar černá pole vůkol. Realita není černobílá a má situace není dovršena. Chci se uskutečnit ve vztahu k Bohu, ne v kontrastu světa a v jeho hodnotách. Jsem znechucen rozcestím, chci vzlétnout, chci se ponořit. Svoboda kontrastu je svoboda hmoty proti antihmotě, kladného náboje proti zápornému, svoboda bytí kontrastního prvku. Jsem jeho otrok, on zas můj, jednou se navzájem pohltneme do šedi a do nicoty. To je kontrast dvojrozměrný.

Avšak třetí rozměr nad dvojakostí říká: Nad tvým otroctvím je Bůh. A nezáleží již na rysu tvého černobílého profilu, neboť Bohu se lze přiblížit. A měřítkem blízkosti je láska.

Řekneš mi: Nahradil jsi dvojakost dobra a zla dvojakostí blízkosti a vzdálenosti. Tedys' ve svém bludném kruhu. Ano, učinil jsem tak. Ale pohled': Není to již dvojakost, neboť zlo je stejně jako dobro je, kdežto vzdálenost od Boha je pro člověka nebytí. A hle, opět zní eschatologická suma tohoto chápání: Člověk buď je v Bohu, nebo není vůbec.

Proto je právě Kristus jedno nezbytné, jediná hodnota, na které opravdu záleží. V Něm je suma všeho, jednota veškerenstva, vertikální křížovatka lidí, etalon.

Proto vyjdi ze svého otroctví, ze svých klišé, ze svých floskulí, z bipolárních předsudků, z dobrozlého světa hrdinů a ježibab. Je dobro a je zlo. Avšak

záleží jen na blízkosti Boží, na garanci bytí v Kristu Ježíši, tedy na lásce jako etalonu vzdálenosti. Vím, že Bůh je svatý. Je svatý vztahem k hříchu, což je vůle k nezměně Bohu vstříc. Opakem hříchu je víra čili vášeň⁸¹. Jestliže pak věříš v Boha, je to vášeň Boží, je to láska k Otci všech.

A láska, to je vůle ke změně sebe sama vstříc bytosti milované. Je to pohyb. A jestliže je v Bohu život, o čemž není pochyb, pak jej láskou ke Kristu získáváš.

81 KIERKEGAARD. s. 58

III. Živel Boží vůle (kapitola 8)

Kvalt zákona, důtek shon,

údy v oji uvězní.

Avšak v dobré zprávě zní:

Leť, tys' v Duchu šampion.⁸²

A právě tobě, človíčku, se opět patří zvěstovat evangelium. Vždyť jsi v Kristu Ježíši, proto skutečně nemusíš vynakládat tristní úsilí o poddání se trestnímu řádu, jakobys' z něj nebyl omluven pro Kristův kříž⁸³ (srv. v. 1 s C. II. a. Nové bytí).

Neboť zákon Ducha (v. 2) je ten moment, v němž se naplňují proroctví o zákoně vnitřním⁸⁴ (Jr 31,33 a Ez 11,19n a Ez 36,26n). Tehdy teprv Bůh mění úděl bídníka, tehdy přichází v platnost nová smlouva mého Pána, když Jeho krev omývá mé hříchy a já visím spolu s Ním na kříži. Tehdy činím první krok na cestě nového života (v. 6,4). A v tomto novém životě již pro mne není Boží vůle nijak náročná.

Neboť bylo-li zákonu učiněno zadost mým úmrtím (v. 3), o co víc jen bude naplněn mým životem v Kristu (srv. v. 3n s 6,5.8.10n), jestliže se poručím Jeho moci a lásce, jestliže vše nechám záviset na tom, co On činí přede mnou, beze mne a pro mne⁸⁵.

Nehodlám již skočit hříchu na špek (srv. 6,11 s v. 5–9), nebudu žít z vlastních sil (v. 8), jak bych snad sám chtěl (v. 5), neboť jsem živ z moci Ducha, z moci živoucí Boží vůle, jenž mne spolu s Kristem vzkřísila k novému životu (v. 6,4).

Ano, mé tělo je stále pod neblahým zákonem, co mě jako přitažlivost táhne k hříchu a smrti⁸⁶. Avšak jestliže mi i nyní ve smrtelném těle dává Duch lézat^{87,88}, mohl bych snad spolu se svým tělem zahynout (v. 9nn)? Jestliže jsem obdržel

82 Na motivy veršů Johna Bunyana.

83 BRUCE. s. 151

84 Tamt. s. 153

85 SOUČEK. s. 33

86 NEE. s. 139

87 Tamt. s. 144

88 BRUCE. s. 154

závdavek budoucí slávy (v. 23), totiž Ducha dosvědčujícího mé synovství (v. 14n), jestliže mocí tohoto Ducha usmrcuji hříšné činy (v. 13) a jemu splácím svou vůli (v. 12), pak již nejsem ani ochoten takové přizemnosti, abych se rozhlížel po svém nepohodlí (v. 17n), ba po svých hříšcích, co by mne tak rády znovu viděly vyskakovat do výšky v žalostném zápase s přitažlivostí.

Neboť jsem přizemního zanechal a upnul jsem se k vznešenému, nyní létám Duchem. To znamená, že jsem poslušný Boží milosti⁸⁹, usmrcuji hříchy (v. 13) a miluji. Duchu svatému jsem dlužný, nevolník jsem milosti, což je na ní to krásné a svébytné, neboť předivem svého života v Kristu jsem zavázán (v. 12) Boží lásku opětovat. Předivem života: Ne protože bych měl, ale proto, že jestliže mám život, pak zákonitě sám chci ve své nejvnitřnější bytosti.

Vidím nyní, že zákon i Duch, obojí je stejný živel Boží vůle. Pod zákonem jsem jej nemohl přežít, neboť zákon stojí vně, avšak skrze Ducha ve mě se stává živlem mým.

Řekneš mi: Hovořils' o smrti tebe samotného a učíš definitivní řešení situace hříchu, avšak nyní mluvíš o setrvávání zákona hříchu a smrti. A já říkám, že má smrt je skutečnost opodstatněná⁹⁰ vírou v Ježíše Krista ukřižovaného (Žd 11,1). Právě proto v okamžiku nedověry spadnu ze své výšky, avšak znovu vzlétnu a má víra bude sílit. Proto v té chvíli neztratím Ducha spasení, neboť Bůh je Pánem možnosti i skutečnosti a v Kristu Ježíši nehledí na to, co je, ale na to, co může být. Vidí mne v Kristu, v jeho slávě nynější a v budoucím oslavení.

Adam určil kurz (v. 20). Ale v nás oddělených Božích dětech je naděje i pro ostatní stvoření, že se při našem plném oslavení obrodí (v. 21) v nové nebe a novou zemi (Zj 21,1). Stvoření vázané Adamovskou realitou tuší naději v nás a naléhavě se k ní pne ve strachu před nevyhnutelnou smrtí (v. 21). Tvorstvo proto čeká, sténá, pracuje a vře (v. 19.22).

Ba co víc: Jsem to především já, kdo na nové nebe a novou zemi vyčkávám (srv. 2Pt 3,13 s v. 23). Vím totiž, že je dokonáno (J 19,20). A právě tento Boží

89 BARTH. s. 87

90 NEE. s. 53

výnos bude opodstatněn v plné slávě⁹¹ o velkém dni mého Pána⁹² tak, jak je opodstatňován vírou v životech nás svatých.

Avšak nyní plyne mezidobí. Boží království je úplně otevřené, nicméně patrné je pouze vírou⁹³. Proto se tato jistota zaručená v Božích dětech nazývá nadějí: Ne proto, že by nebyla tak jistá, ale proto, že ji není vidět (v. 24). A to naše slavné vyhlídky více než neumenšuje (srv. v. 25 s J 20,29).

Pokud pak Boží dítě zpytuje své srdce, kde bydlí Duch Kristův (v. 9nn), ozřejmí se mu úmysl čili vůle Ducha: příměluva za svaté (v. 27). Znamená to, že nesejde na mé slabosti (v. 26), na krizi mé víry, na mém zoufalém lkání po svobodě od nepořádku vůkol. Vždyť Duch se přimlouvá za mne jakož i se mnou za ostatní, neboť je to Duch Kristův, Duch Boha s námi (Mt 1,23). Naše lkání tedy nepostrádá smysl, vždyť pokud je ho Duch účasten, pak je to spíše příprava a záruka⁹⁴ konečného vítězství zaslíbeného nad mým hrobem, že skrze Ducha ve mně budu žít navěky⁹⁵ (srv. 6,5 s v. 11 s v. 23).

A tak ve svém volání trpělivě čekám na setkání s Pánem Ježíšem (v. 25). Neboť nad vratkým světem dlí Boží vůle ke změně v můj prospěch (v. 28). Láska je totiž vůle ke změně a Bůh mne miluje, neboť mne vyvolil, abych přijal podobu Jeho Syna a sdílel Jeho slávu čili život v úzkém obecenství (v. 29n).

Avšak nespěť se, človíčku. On je živý Bůh, automat náhodných čísel nikoli. Proto nevolí na základě nesrozumitelných úradků, ale podle lásky. A mě vyvolil, neboť jsem nejprve věřil čili miloval (viz Vycházka čtvrtá). Má smlouva s Bohem totiž zní: Zachováš mne a zachovám já tebe. A je to smlouva rovná, neboť jako jsem nahý já před Bohem (Žd 4,13), tak se On v mém srdci stal v lásce zranitelným.

Já tu lásku opětuji. A v Jeho spásném plánu, kde všecko spíná dílo Jeho Syna Ježíše Krista (v. 32), je pro nás všechny Boží děti pevné místo. Proto nemudruj, človíčku, když ti zrovna cos' k dobrému nepomáhá. Vždyť pokud Ježíš odpověděl

91 BARTH. s. 95

92 BRUCE. s. 161

93 SOUČEK. s. 35

94 Tamt. s. 36

95 BARTH. s. 89

na tvůj hřích, jakpak by neznal odpověď i na tu menší temnotu a nesnáz tvého života^{96,97} (v. 32)? V mé lásce k Bohu i to neblahé míří k mému spasení⁹⁸. Můj milovaný Bůh je totiž vskutku na mé straně. Immanuel – S námi Bůh!

Obžaloba vpravdě stála proti mně (v. 33), nevyhnutelné mi bylo odsouzení (v. 34) za můj rozchod s Láskou (v. 35) toho, kdo navzdory mé nenávisti uskutečnil žalobu i soud⁹⁹, když zemřel na kříži doslova místo mě. V tomto Ježíši Kristu jsem ospravedlněný (v. 33), On se za mne přimlouvá u Otce (v. 34) a já jsem s ním poutem lásky spjat (srv. v. 28 s v. 35). Proto pro mne není překážky! Vždyť jestliže On porazil smrt (2Tm 1,10), jakpak by ve mně nevítežil nade vším nepřátelstvím světa (v. 35nn)?

To vítězství patří Boží lásce. Ta se dme napříč časem, obléhá veškerenstvo a ční nad všecky okolnosti. Bůh ovládá skutečnost i možnost a jestliže miluje, o čemž není pochyb, není ani skutečného, ani možného omezení Jeho lásky (v. 38n).

96 NEE, s. 136

97 SOUČEK, s. 37

98 Tamt.

99 BARTH, s. 102

D. Vycházka na závěr

V ráji se odehrálo cosi šíleného. Člověk se ve své pýše rozhodl nenávidět Boha, a On byl velmi zarmoucen.

Díval se pak Hospodin na lidi, jak splétají listy figy, jak se skrývají v stromoví a jak svádí vinu jeden na druhého. A navzdory strašlivému nepřátelství člověka se Bůh rozhodl svou lásku zachovat. Už tehdy věděl, že zemře na kříži za člověka, kterého miluje, byť neskýtal nic vábného, neboť láska je vůle ke změně a Bůh vidí kromě toho, co je, i to, co může být.

Já jsem byl stvořen k Božímu obrazu. A domnívám se, že to není záležitost vzhledu, neboť některé opice jsou člověku podobné. A není to věc rozumu, neboť rozumnost se ve výčtu charakteristik lidstva při návštěvě předních příček jistě stydí. Je to cosi hluboko v útrokách duše, jakoby nejhlubší komnata. Na tom místě mám podobně jako Bůh možnost zvolit lásku navzdory nevstícným okolnostem.

Tu volbu činím každý den pro lásku k Bohu. Ne, že by nepřítel byla na Jeho straně. To mé člověčenství a světskost světa překáží návratu, takže blízkost Boží bývá zápasem. Avšak On miluje nesmírně. A já v každém momentě svého života volím tuto lásku opětovat, nechávám ji platit a odvětim: Ano, Otče. Ty mne miluješ a já Tě mám také rád. A v té odpovědi se zapřádá vztah podle Božího přání.

English summary

I can see a tree of knowledge of good and evil standing in the most ancient background of the Gospel as well as the mankind standing next to it in its toughest disaster – diversion from God. Whole universe entered an alternative time–line there, so nothing seems to be right in its nature.

However, God spoke right into that situation and answered mans need, when he broke that unfathomable distance between Him and man by dying instead of him on the cross of Calvary.

Apostle Paul in His letter to the Romans addresses it to the people, who do know content of the Gospel: That it is promised good news of Jesus Christ, supernatural power and therefore able to change lives of everyone who believe. Paul does enjoy his teaching. Not in sense of emotional flow, but in joy of deep harmony with the Gospel, when he realizes its impact on every room of the phenomenon of life and first of all on the life of his own.

My hope tells me, that the same Gospel holds valid today. And I am invited by an example of Paul into open–eared perception, warm acceptance and keen obedience of the Gospel, so I would worship God for His righteousness and enjoy full freedom. That is the will of God, as my dear brother Paul passed it on me.

For our God loved me even though my hostility. And I want to accept His love and return it back.

Bibliografie

STAMPS, Donald C., et al. Studijní bible s výkladovými poznámkami. Springfield, Missouri, U. S. A.: Life Publishers International, 2009. 2336 s. ISBN 978-0-7361-0419-9.

BRUCE, Frederick Fyvie. The letter of Paul to the Romans: An introduction and commentary. Second Edition. Leicester: Inter-Varsity Press, 1985. 274 s. ISBN 0-85111-875-5.

BARTH, Karl. Stručný výklad listu Římanům. První vydání. Praha: Kalich, 1989. 173 s. ISBN 80-7017-000-X.

SOUČEK, Josef Bohumil. Spravedlnost Boží: Výklad epištoly Římanům. Druhé vydání. Praha: Kalich, 1997. 70 s. ISBN 80-7017-085-9.

VÝKLAD EPIŠTOLY K ŘÍMANŮM: (1. až 8. kapitoly). [s.l.]: [s.n.], 1970. 2012 s. Přeloženo z anglického originálu, jež nese název The Normal Christian Life.

POLLOCK, John. Svatý Pavel – Apoštol pohanů. Praha: Návrat domů, 2003. 294 s. ISBN 80-7255-026-8.

LASLEY, William F. Paul's salvation letters: Galatians and Romans: An Independent-Study Textbook. First Edition. Springfield, Missouri, U. S. A.: Global University, 2002. 383 s. ISBN 978-0-7617-0504-8.

Bible: Český studijní překlad. Praha: KMS, 2009. 1568 s. ISBN 978-80-86449-61-6.

KIERKEGAARD, Søren Aabye. Bázeň a chvění. Nemoc k smrti. Praha: Svoboda – Libertas, 1993. 249 s. ISBN 80-205-0360-9.

SMOLÍK, Josef. Současné pokusy o interpretaci evangelia. Druhé opravené vydání. Praha: ISE, 1993. 163 s. ISBN 80-85241-43-9.

LEWIS, Clive Staples. Problém bolesti. První vydání. Praha: Návrat domů, 1998. 130 s. ISBN 80–85495–89–9.

WILSON, Marvin R. Náš otec Abraham: Židovské kořeny křesťanské víry. První vydání. Praha: Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém, 1997. 380 s.

THEOBALD, Michael. List Římanům. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 488 s. ISBN 978–80–7192–433–3.

BERDJAJEV, Nikolaj Aleksandrovič. Smysl dějin: pokus o filosofii člověka a jeho osudu. První vydání. Praha: ISE, 1995. 159 s. ISBN 80–85241–91–9.